

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

підготовки магістра

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальності 051 Економіка

освітньо-професійної програми Економіка довкілля і природних ресурсів

Силабус освітнього компонента СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ підготовки магістра, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, за освітньо-професійною програмою Економіка довкілля і природних ресурсів

Розробник: Бортнік С.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, кандидат економічних наук, доцент

Силабус погоджено:

Гарант ОПП

Олена ПАВЛОВА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

© Бортнік С.М., 2023 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 051 Економіка Економіка довкілля і природних ресурсів Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів ECTS 120/4		Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 28 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) 28 год. Лабораторні 0 год. Індивідуальні 0 год.
		Самостійна робота 56 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю екзамен	

II. Інформація про викладача (-ів)

Бортнік Світлана Миколаївна, к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, Bortnik.Svetlana@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. **Анотація освітнього компонента.** Соціально-економічне проектування займає все вагомніше місце в розвитку українського суспільства, стає самостійною наукою, що пов'язана з проектуванням соціально-економічних об'єктів, соціальних та економічних процесів і відносин за допомогою використання відповідних технологій.

Освітній компонент «Соціально-економічне проектування» надає можливість студентам здобути знання теорії та практики управління соціальним підприємництвом; організаційного, нормативно-правового й інвестиційного забезпечення соціально-економічного проектування; організації, координації, реалізації та контролю соціально-економічних проектів і програм; використання сучасних технологій соціально-економічного проектування й прогнозування; проведення моніторингу та соціальної експертизи проектів.

2. **Мета і завдання освітнього компонента.** Мета освітнього компонента – засвоєння здобувачами освіти теоретичних засад та набуття практичних навичок соціально-економічного проектування, які є необхідними для вільного володіння теорією та практикою створення соціально-економічних проектів, а також використання проектного підходу до розв'язання соціальних та економічних проблем.

Об'єктом вивчення освітнього компонента є системи, процеси організації соціально-економічних зв'язків, взаємодій, включених у проектну діяльність, що піддаються впливам суб'єктів проектування та виступають підставою для впливу. Предметом є теоретичні та практичні аспекти соціально-економічного проектування як технології соціального управління.

3. Результати навчання (компетентності).

Цілі навчання.

Цілями вивчення освітнього компонента «Соціально-економічне проектування» є забезпечення набуття таких загальних та фахових компетентностей випускниками згідно ОПП за спеціальністю 051 Економіка довкілля і природних ресурсів:

Інтегральна компетентність

Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проектів у соціально-економічній сфері.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове *забезпечення*.

СК12. Здатність застосовувати сучасні методології наукових досліджень та технологій у галузі інноваційного підприємництва та економіки.

СК13. Здатність розробляти соціально-економічні проекти шляхом економетричного моделювання в сфері природокористування.

СК14. Здатність використовувати знання з економіки природокористування на засадах еколого-економічної безпеки та моніторингу соціально-економічних систем.

Програмні результати навчання

РН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

РН4. Розробляти та управляти соціально-економічними проектами та комплексними діями з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

РН8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

РН9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, досліджень та економіко – математичного моделювання та прогнозування.

PH10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

PH11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

PH14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

PH15. Організовувати розробку та реалізацію соціально-економічних проєктів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.

PH16. Аналізувати та впроваджувати сучасні методології наукових досліджень та технології у галузях інноваційного підприємництва та економіки.

PH17. Застосовувати знання із економетричного моделювання та соціально-економічного проектування у сфері природокористування

PH18. Володіти вмінням моніторингу соціально-економічних систем за умов дотримання еколого-економічної безпеки

4. Структура освітнього компонента.

	Усього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Консультації	*Форма контролю / Бали**
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади соціально-економічного проектування						
Тема 1. Теоретичні основи соціально-економічного проектування. Сучасні підходи до соціального проектування	11,5	3	3	5	0,5	О,Т,П,РК / 2 бали
Тема 2. Наукове забезпечення розробки соціально-економічних проєктів	9,5	2	2	5	0,5	О,Т,П,РК / 2 бали
Тема 3. Теорії і моделі, які найбільше використовуються в практиці реалізації соціально-економічних проєктів	10	2	2	5	1	О,Т,П,РК, ДС / 4 бали
Тема 4. Технологія розробки соціально-економічного проєкту	12	3	3	5	1	О,Т,П,РК, РЗ,К,АЕ / 4 бали
Тема 5. Менеджмент соціально-економічного проектування, орієнтований на результат	8,5	2	2	4	0,5	О,Т,П,РК, ДС / 4 бали
Тема 6. Характеристика SMART-моделі проєкту. Оформлення соціально-економічного проєкту	8,5	2	2	4	0,5	О,Т,П,РК, РЗ,К,АЕ / 4 бали
Разом за модулем 1	60	14	14	28	4	Макс. (середня) оцінка 20
Змістовий модуль 2. Процесуальні аспекти реалізації соціально-економічного проєкту						
Тема 7. Характеристика процесу управління проєктом	11,5	3	3	5	0,5	О, РМГ, РЗ/К / 2 бали
Тема 8. Прогнозування як фактор оцінки життєздатності соціально-економічного проєкту	9,5	2	2	5	0,5	О, РМГ, РЗ/К / ІРЗО 2 бали
Тема 9. Моніторинг соціально-економічних проєктів	10	2	2	5	1	О, РМГ, РЗ/К, АЕ / 4 бали

Тема 10. Оцінювання соціально-економічних проєктів	12	3	3	5	1	О, РМГ, РЗ/К / ІРЗО / 4 бали
Тема 11: Міжнародні та національні програми і проєкти у соціально-економічній сфері	8,5	2	2	4	0,5	О, РМГ, РЗ/К, АЕ / 4 бали
Тема 12: Глобальні тенденції реорганізації методів управління міжнародними соціально-економічними проєктами	8,5	2	2	4	0,5	О,Т,П,РК, РЗ,К,АЕ / 4 бали
Разом за модулем 2	77	14	16	42	5	Макс. (середня) оцінка 20
Види підсумкових робіт:	60	14	14	28	4	
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	120	28	28	56	8	100

5.

Методи контролю *: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРЗО – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат, О – опитування, а також аналітична записка, аналітичне есе (АЕ) тощо.

Завдання для самостійної роботи

- Сучасні підходи до соціально-економічного проєктування
- Поняття соціально-економічного проєктування, його особливості
- Поняття «проєкт». Класифікація типів проєктів
- Підходи до визначення соціально-економічного проєкту. Ознаки соціально-економічного проєкту
- Життєвий цикл соціально-економічного проєкту
- Визначення задуму (ідеї) соціально-економічного проєкту
- Соціальне діагностування в процесі розробки проєкту. Методи соціальної діагностики
- Концепція соціально-економічного проєкту та обґрунтування його актуальності
- Мета соціально-економічного проєкту, вимоги до її формулювання
- Визначення завдань соціально-економічного проєкту. Проблемно-цільовий ромб
- Очікувані результати соціально-економічного проєкту. Фінансування, кошторис і бюджет проєкту
- Змістове наповнення (планування) соціально-економічного проєкту
- Проектні ризики
- Текстове оформлення соціально-економічного проєкту
- Методи колективної роботи над проєктом
- Поняття моніторингу соціально-економічного проєкту
- Функції моніторингу соціально-економічного проєкту
- Необхідні умови для проведення моніторингу соціально-економічного проєкту
- Критерії моніторингу соціально-економічного проєкту
- Поняття індикаторів соціально-економічного проєкту
- Інструментарій моніторингу соціально-економічного проєкту
- Поняття оцінки соціально-економічного проєкту. Види оцінки
- Поняття проєктного менеджменту соціально-економічного проєкту (управління проєктом)
- Функціональна структура управління соціально-економічного проєкту

25. Матрична структура управління соціально-економічного проекту
26. Проектне управління
27. Принципи проектного управління
28. Етапи управління соціально-економічним проектом
29. Функції менеджера соціально-економічного проекту
30. Звіт за результатами соціально-економічного проекту
31. Успішні практики соціально-економічного проектів у світі
32. Правила ефективного фандрейзингу соціально-економічних проектів
33. Успішні практики соціально-економічного проектів в Україні
34. Основні методики роботи фандрейзера соціально-економічного проекту
35. Міжнародні та національні програми і проекти у соціальній сфері
36. Програми і проекти у сфері соціального підприємництва
37. Програми і проекти у сфері соціального захисту
38. Програми і проекти у сфері благодійництва
39. Соціально-економічні програми і проекти у сфері волонтерства
40. Джерела формування ресурсної бази соціально-економічного проекту
41. Успішні приклади краудфандингу соціально-економічних проектів для України
42. Глобальні принципи та пріоритети соціально-економічного проектування
43. Сучасні концепції, важливі для соціально-економічного проектування: інклюзія та ексклюзія, дискримінація, резильєнтність, якість життя
44. Етичні міркування у дослідженнях із соціально-економічного проектування
45. Онлайн технології у практичній роботі та їх використання у проектній діяльності

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять є обов'язковим компонентом вивчення освітнього компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnii.pdf).

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо академічної доброчесності.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та екзамена заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання екзамена відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

Екзамен відбувається на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних, самостійної роботи, тестових завдань.

Під час проведення модульних контрольних робіт передбачене оцінювання результатів навчання, які здобувач набув після опанування навчального матеріалу змістового модуля. Передбачено 2 модульні контрольні роботи, які можуть проводитися у формі: письмового тестування або у системі та розв'язування практичних завдань.

Модульні контрольні роботи можуть бути проведені в синхронному режимі (як аудиторна контрольна робота) або асинхронному режимі (наприклад, засобами платформи Google).

Підсумковий контроль проводиться у формі усного семестрового екзамену згідно затвердженого розкладу.

Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компоненту (за 100-бальною шкалою) визначається двома способами як сума трьох складових: 40 балів за поточне оцінювання і 60 балів за модульні контрольні роботи або 40 балів за поточне оцінювання та 60 балів за екзамен.

Підсумкова семестрова оцінка виставляється без складання екзамену, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом освітнього компоненту, і набрав при цьому 75 балів і більше. Така оцінка виставляється у день проведення екзамену за умови обов'язкової присутності здобувача освіти. У разі незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач освіти складає екзамен (60 балів), а його результат за модульні контрольні роботи анулюється.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

Перелік питань до екзамена

1. Поняття і сутність соціально-економічного проектування
2. Особливості соціально-економічного проектування
3. Етапи соціально-економічного проектування
4. Умови організації та ефективність соціально-економічного проектування
5. Класифікація типів соціально-економічних проектів
6. Поняття та принципи соціально-економічного прогнозування
7. Вимоги до результатів прогнозів
8. Цілі та завдання прогнозних досліджень у соціальній сфері
9. Проблематика прогностичних досліджень у соціально-економічній сфері
10. Зміст методу експертних оцінок у соціально-економічному проектуванні
11. Моделювання в соціально-економічному проектуванні
12. Сутність соціально-економічного проектування
13. Спільне і відмінне між соціально-економічним проектуванням і прогнозуванням
14. Технологія розробки соціально-економічного проекту
15. Принципи та види соціальної діагностики
16. Вимоги до формулювання мети і завдань соціально-економічного проекту
17. Поняття, принципи, рівні соціальної діагностики соціально-економічного проекту
18. Інструментарій діагностики соціально-економічного проекту

19. Сутність життєвого циклу соціально-економічного проекту
20. Специфіка проектної діяльності в сфері соціальної роботи
21. Види соціальних програм. Відмінність програми від проекту
22. Зміст соціальних програм
23. Складові текстового оформлення соціально-економічного проекту
24. Концепція соціально-економічного проекту та обґрунтування його актуальності
25. Умови планування бюджету соціально-економічного проекту
Характеристика проектних ризиків соціально-економічного проекту
26. Процедура моніторингу соціально-економічних проектів
27. Поняття та види оцінки соціально-економічних проектів
28. Види індикаторів оцінювання соціально-економічних проектів
29. Класифікація видів оцінок рівня ефективності соціального проекту
30. Види та логіка побудови презентації соціально-економічного проекту
31. Організаційні умови управління соціально-економічним проектом
32. Характеристика чинників реалізації соціально-економічного проекту
33. Принципи проектного управління
34. Функції менеджера соціально-економічного проекту
35. Етапи управління соціально-економічним проектом
36. Вимоги до оформлення звіту по результатах соціально-економічного проекту
37. Проектна культура працівника
38. Зміст методу експертних оцінок соціально-економічного проекту
39. Цілі та завдання прогностичних досліджень у соціальній сфері
40. Принципи соціально-економічного прогнозування
41. Особливості моніторингу соціально-економічних проектів
42. Основні складові аплікаційної форми соціально-економічного проекту
43. Критерії оцінювання проектної пропозиції
44. Складові менеджменту соціально-економічних проектів
45. Призначення фандрейзингу у соціально-економічному проектуванні
46. Сутність концептуальної стадії соціально-економічного проектування
47. Складові типової структури цільових програм
48. Складові типової структури соціально-економічних проектів.
49. Базові ознаки соціально-економічних проектів
50. Критерії оцінки ефективності соціально-економічних проектів
51. Умови впровадження соціально-економічних проектів
52. Проектне мислення, його складові та шляхи формування
53. Класифікація типів проектного мислення
54. Функції моніторингу соціально-економічного проекту
55. Сутність соціально-економічного проектування
56. Стратегії проектної діяльності у соціально-економічному проектуванні
57. Умови проектної діяльності. Проектний фон соціально-економічного проекту
58. Складові соціально-економічного проектування
59. Основні вимоги до соціально-економічного проектування
60. Класифікація проектів соціальної спрямованості
61. Життєвий цикл соціально-економічного проекту
62. Вимоги до формулювання мети і завдань соціально-економічного проекту. Поняття аплікаційної форми соціально-економічного проекту
63. Текстове оформлення соціально-економічного проекту: види і компоненти
64. Фінансове забезпечення соціально-економічного проекту
65. Підготовка бюджету соціально-економічного проекту
66. Етапи підготовки соціально-економічного проекту
67. Внутрішні та зовнішні чинники проектного середовища
68. Моделі соціальної експертизи соціально-економічного проекту

69. Організація соціальної експертизи соціально-економічного проекту
70. Експерти соціально-економічного проекту. Методи відбору експертів і роботи з ними
71. Надійність експертних оцінок соціально-економічного проекту
72. Методи соціальної експертизи соціально-економічного проекту
73. Мета та функції соціальної експертизи
74. Підсумки соціальної експертизи соціально-економічного проекту. Форма подання соціальної експертизи
75. Ефективність соціальної експертизи соціально-економічного проекту
76. Управління реалізацією соціально-економічного проекту
77. Контроль над реалізацією соціально-економічного проекту
78. Ліквідація соціально-економічного проекту
79. Методи підвищення готовності персоналу до реалізації соціально-економічного проекту
80. Поняття і функції методів колективної роботи над соціально-економічного проектом
81. Види методів роботи над соціально-економічного проектом, їх характеристика
82. Особливості соціальної діагностики соціально-економічного проекту
83. Етапи соціальної та економічної діагностики соціально-економічного проекту
84. Формування проектної команди соціально-економічного проекту
85. Типові помилки при встановленні соціальних показників соціально-економічного проекту

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Бутченко Т. І. Соціальне проектування : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійної програми «Соціальна робота». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 107 с.
2. Гевчук Н.С., Савель І.С. Соціальне проектування : навч.-метод. Посібник. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. 153 с.
3. Гераськов С.В. Міжнародні та національні соціальні проекти та програми: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни: навч. посіб. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с.
4. Гончарова С. Ю. Соціальне проектування: методичні рекомендації до практичних завдань. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 49 с.
5. Посібник з проведення конкурсів проектів ОГС за державного фінансування (український та міжнародний досвід). Київ: Ваіте, 2017. 198 с.

Додаткова

6. Бортнік С.М., Хомюк Н.Л., Ющишина Л.О. Напрями удосконалення бізнес-комунікацій у соціально-економічному проектуванні. Економіка та суспільство. 2023. № 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2402>
7. Хомюк Н.Л., Бортнік С.М. Вплив бізнес-комунікацій на реалізацію соціально-економічних проектів. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 72. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2023>
8. Павлова О. М., Павлов К. В., Бортнік С. М., Федашко Т. П., Крамар О. Ю. Синергія методологічних підходів до аналізу соціально-економічних систем. Український журнал прикладної економіки. 2023. № 2. С. 127-132. URL: DOI: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2023/07/ujae_2023_r02_a18.pdf
9. Довгань Л.Є., Мохонько Г.А., Малик І.П. Управління проектами: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.
10. Ігнатєва І. І. Методика проведення практичних занять з елементами тренінгу з курсу «Соціальне проектування та соціальна інженерія»: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2021, 28 с.
11. Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я. Соціальне підприємництво: від

ідеї до суспільних змін : посіб. Київ: ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2017. 188 с.

12. Кулініч. О.В., Ткачов Д. С., Коновалов А. В., Казусь В. М. Соціальне проектування та грантрайтинг. Харків: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів, 2018. 42 с.

13. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

Інтернет-ресурси

1. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua>.
3. Найкращі соціальні проєкти. URL: <http://forum.o2.ua>.
4. Соціальне підприємництво в Україні. URL: <http://socialbusiness.in.ua>.
5. Українського фонд соціальних інвестицій. URL: <http://usif.org.ua>.
6. Український форум благодійників. URL: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/trendi/trend-2.htm>
7. Інтернет-портал для управлінців. URL: www.management.com.ua/